

סיכום למבחן בתנ"ך – 21/2/07

מלכים א' פרק י"ח (התמודדות אליהו עם נביאי הבעל):

1) מהי המילה המנחה בפס' 4-5 ומהו תפקידה?

תשובה:

המילה המנחה בפס' אלו היא השורש כ.ר.ת. למילה זו תפקיד אירוני: איזבל בחסות אחאב מכריחה אנשים חפים מפשע – עובדי ה', אך אחאב עושה כל מאמץ כדי שהבהמות לא ייכרתו, דבר המעיד על סולם הערכים של זוג זה – סוס ופרד חשובים להם יותר מנביאי הבעל.

2) מדוע עובדיהו חושש שאחאב יהרוג אותו לפי פס' 9-12?

תשובה:

עובדיהו אמנם ירא ה', מכיר באליהו כשליח ה', ומבין שחייב לעשות כדברו, אך מצד שני הוא חושש שכשאר יילך להודיע לאחאב על הימצאות אליהו, בינתיים אליהו ייעלם ואז אחאב יהרוג אותו כי יחשוב שעובדיהו שיקר לו. עובדיהו כדמות משנית בעזרת פחדיו מאיר את אחאב כעריץ, חסר רחמים, שעלול להרוג.

3) מדוע מצהיר עובדיהו בפס' 12-13 על היותו ירא ה' ומזכיר לאליהו שהציל את נביאי ה'?

תשובה:

עובדיהו רוצה שאליהו ידון אותו לכף זכות ויחוס עליו בגלל מעשה הגבורה שעשה, כשיסכן עצמו למען נביאי ה'. הוא הוכיח את נאמנותו לה' ולשליחיו, לכן מבקש שאליהו יתחשב בו ולא יהתל בו בהיעלמותו – דבר שיגרום למותו ע"י אחאב.

4) מהי המילה המנחה בפס' 7-14 ומהו תפקידה?

תשובה:

המילה המנחה היא המילה אָדוֹן, פעמיים היא מתייחסת לאליהו (7,13) וארבע פעמים לאחאב (8,10,11,14) – מילה זו מייצגת את הקונפליקט שבו נתון עובדיהו בגלל נאמנותו הכפולה:

- מצד אחד כירא שמיים הוא רוחש כבוד לאליהו ומכנה אותו "אדני אליהו".
- מצד שני הוא חייב לגלות נאמנות כלפי אדונו אחאב, שאותו הוא משרת, ולעשות כמצוותו בכך שיביא את אליהו אליו.

5) עפ"י פס' 17-18 – במה מאשים כל אחד מהדוברים את השני ומה משמעות השורש ע.כ.ר. בדבריהם?

תשובה:

אחאב מאשים את אליהו שהביא את הבצורת על ישראל ובכך עכר את ישראל מבחינה כלכלית, הביא אסון וסבל על העם. אליהו לעומתו מציג סיבה דתית לבצורת הוא טוען שבגלל חטאיו וחטאי אביו באה הבצורת, ולמעשה אחאב הוא זה שעווכר את ישראל. עוכר = הורס.

6) מהי התפיסה הדתית נגדה יוצא אליהו בפס' 21 ומהי דרישתו מהעם?

תשובה:

אליהו יוצא נגד ההשקפה הסינקרטיסטית (מיזוג השקפות דתיות שונות), שהיא עבודת ה' יחד עם עבודת האלילים ודורש מהם שיחליטו באיזה אל הם מאמינים ושרק אותו יעבדו.

7) עפ"י פס' 20-25, 29 – מה הם היתרונות שנתן אליהו לנביאי הבעל על פניו ומדוע עשה זאת?

תשובה:

כדי להוכיח את נחיתות הבעל לעומת אלוהי ישראל, אליהו מעניק מס' יתרונות לעובדי הבעל:

- מקום המבחן הוא בהר הכרמל משום שמקום זה הוא מקום פולחן מרכזי לבעל.
- אליהו הוא יחיד מול 450 נביאי הבעל.
- נביאי הבעל יבחרו את הפר העדיף בעיניהם ויקראו לאלוהיהם ראשונים.
- אליהו נותן להם להתפלל מהבוקר עד הערב (פס' 29) ובכך מראה שאורך הזמן לא קובע. הענקת יתרונות אלה לנביאי הבעל מוכיחה מצד אחד את ביטחונו של אליהו באוזלת ידם ומצד שני את ביטחונו המוחלט בה'. הוא מעניק להם יתרונות אלה כדי שהעם, על דרך ההקצנה, יבין שלבעל אין שום כוחות.

8) כיצד אליהו מהתל בנביאי הבעל בפס' 27 ומה הוא מייעץ להם?

תשובה:

אליהו לועג להם בכך שמייחס לבעל תכונות אנושיות, הוא מייעץ להם לצעוק בקול רם – אולי הוא בשיחה חשובה או שהוא רחוק ולא שומע אותם, אולי הוא ישן. אליהו מציג את הבעל כדמות אנושית ומוגבלת, הוא נחות ונלעג.

9) מהם שלושת האמצעים הספרותיים שבאמצעותם המחבר מביע את לעגו לעובדי הבעל בפס' 26-

29?

תשובה:

- יש בקטע ריבוי פעלים המראה את ההיסטריה והתרגשות שבהן הם נתונים.
- הביטוי המנחה "ואין קול ואין עונה" מוכיח שאין תגובה מצד הבעל אליהם – כי הוא אינו.
- המחבר נוקט הגזמה בצעקותיהם ("בקול גדול"), בפעולותיהם ובאורך הזמן – וכל זה לא עוזר להם, מה שמציג אותם כנלעגים.

10) האם מעשיו של אליהו בפס' 30-33 תואמים את השקפת ריכוז הפולחן?

תשובה:

בספר דברים ישנה דרישה לריכוז הפולחן – כלומר כל עבודות ה' חייבות להיות מרוכזות במקום מרכזי אחד בירושלים. מעשהו של אליהו לא תואמים חוק זה, כי הוא מקים את המזבח על הר הכרמל. נוהגים לפתור זאת בכך שחוק ריכוז הפולחן לא היה נהוג בתקופת אליהו.

11) מה הקושי בדברי אליהו אל ה' "ואתה הסיבות את ליבם אחורנית"?

תשובה:

הקושי – אליהו מאשים את ה' שכביכול הוא טובב את ליבם אחורנית לעבודת הבעל וגרם להם שיחטאו.

12) מהי תגובת העם לאחר שראה את נס האש?

תשובה:

בתגובת העם יש התפתחות הדרגתית –

- בתחילה (פס' 21) העם לא עונה לשאלת אליהו.
- אחר כך, כשאלהו מציג לקיים את מבחן האש העם מסכים.
- לבסוף, כשהוא רואה את תוצאות הנס מגיע העם למסקנה שה' הוא האל האמיתי.
- השיא – בסוף הסיפור עוזר העם לאליהו ללכוד את נביאי הבעל ומוביל אותם לשחיטה.

מלכים א' פרק י"ט (אליהו בהר חורב):

בתחילת הפרק יש מפנה: איזבל רודפת את אליהו (פס' 1-4). אליהו חש תחושת כישלון ותסכול, ובאופן סמלי בורח מפניה אל המדבר המסמל את הריקנות והבדידות.

1) מהי שבועת איזבל בפסוק 2 ומה ניתן ללמוד מנוסח השבועה על תפיסתה הדתית?

תשובה:

בגלל הרג נביאי הבעל ע"י אליהו, איזבל נשבעת שתמית אותו. היא לא הורגת אותו מיד אלא מאיימת עליו כדי שייעלם מסביבתה, כי היא מבינה היטב שהריגת אליהו, שהוכיח את כוחו, תתסיס את העם נגדה.

נוסח שבועתה: "כה יעשו אלהים וכה יוסיפו" – ניתן להבין שהיא עובדת מספר אלילים משום שהיא מדברת עליהם בלשון רבים. אפשר להשוות את נוסח שבועתה לשבועה המקראית בשמואל ב', פרק ג', פס' 35 – "כה יעשה ה' וכה יוסיף".

2) מה מסמל ריבוי הפעלים בפסוק 3?

תשובה:

פס' 3: "וירא ויקם וילך אל נפשו ויבא באר שבע אשר ליהודה, וינח את נערו שם". ריבוי הפעלים בפסוק מלמד על הזדרזותו של אליהו לברוח מפני איזבל. אליהו כנראה חושש שהריגתו ביד איזבל תתפרש כניצחון לבעל. הוא משאיר את נערו בבאר שבע שבממלכת יהודה כדי לא לסכנו בדרך, ובורח אל המדבר.

3 השווה בין אליהו לבין משה (שמות, ל"ב, 10-14).

תשובה:

<u>שני</u>	<u>דמיון</u>
<p>משה, למרות אכזבותיו הרבות מהעם, הקדיש את חייו למענו וגילה דאגה והקרבה עצמית. אפילו לאחר חטא העגל משה מתפלל ומתחנן לה' שיסלח לעמו.</p> <p>אליהו, לעומת זאת, מציג את העם כחוטא ודורש את הענשתו, במקום שידאג לעמו ויבקש עליו רחמים.</p> <p>אליהו מקטרג על העם במקום שידאג לו, בעוד משה מלמד סניגוריה על העם והקדיש את חייו למענו.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • בשני הסיפורים ההתגלות האלוהית הייתה בהר חורב (המכונה "הר האלהים"). • אליהו הלך לחורב 40 יום ו-40 לילה, משה שהה בהר גם כן 40 יום ו-40 לילה. • לשניהם הייתה שם התגלות של ה'.

4 מהן טענותיו של אליהו לה' (הסיבות לרצונו בנקמה)?

תשובה:

בפס' 10 מציג אליהו סדרה של האשמות חריפות כלפי העם:

- א. "כי עזבו בריכת בני ישראל": העם הפר את הברית אשר נכרתה בין ה' לבין עם ישראל במעמד הר סיני.
- ב. "את מזבחתך הרסו": בפרק י"ח שמענו שהעם "פוסח על שתי הסעיפים", כלומר הוא עבד גם את ה' וגם את הבעל ולכן רובם האמינו גם בבעל במזבחות ה'.
- ג. "ואת נביאיך הרגו בחרב": בפרק י"ח קראנו שאיזבל היא זו שהכריזה אותם, אך אליהו מאשים בכך את כל העם.

5 לפי פסוק י' ("את מזבחותיך הרסו"), האם חוק ריכוז הפולחן היה נהוג באותה תקופה?

תשובה:

חוק ריכוז הפולחן אומר שכל הפולחן יעשה במקום מרכזי אחד בירושלים (לפי ספר דברים). פס' 10 מוכיח שחוק ריכוז הפולחן לא היה נהוג באותה תקופה. אליהו מאשים את העם שהרס את מזבחות ה', ומכך משתמע שניתן להקים מזבחות לה' בכל מקום ולא רק במקום מרכזי – דבר שסותר את חוק ריכוז הפולחן.

6 מהו המבנה הספרותי של תגובת ה' בפסוקים 11-12?

תשובה:

המבנה הספרותי של הפסוקים הוא דגם שלושה וארבעה (דגם שיש בו 3 שלבים עם תוצאה דומה, ושלב רביעי השונה מהם). שלושת הכוחות הראשונים הרסניים (רוח, רעש, אש) והניגוד שלהם – הכוח הרביעי (קול דממה דקה).

7 מדוע מזכיר ה' בפס' 11-12 דווקא את הרוח, הרעש והאש – ובניגוד להם את קול דממה דקה?

תשובה:

מזכיר הרוח והאש הם מוטיבים מרכזיים המשקפים את דמותו של אליהו. אליהו הצטייר בעיני העם כמי שנישא ברוח (מוטיב הרוח) ובמוטיב האש השתמש אליהו במבחן האמונה על הר הכרמל (וגם בעלייתו השמימה). ה' מזכיר לאליהו את הרוח, האש והרעש וחוזר ומדגיש שהוא מתנגד להם "לא באש ה'", "לא ברוח ה'", "לא ברעש ה'", ומתאפיין באמצעות קול דממה דקה – מידת הרחמים. בכך ה' מבקר אותו ובא ללמד אותו את מידת הרחמים. אליהו קנאי לה', דורש את הענשת העם בדרכים אלימות, אך ה' מלמדו כאן את מידת המתינות והרחמים שאותה אליהו צריך לסגל בדרכו הנבואית.

8 מדוע חוזרים פס' 13-14 על הנאמר בפס' 9-10? מה זה מלמד על דמותו של אליהו?

תשובה:

- א. מס' חוקרים טוענים שכפילות זו היא בגלל טעות מעתיק.
- ב. אך ניתן לומר שפס' 13-14 הם המשך הדיאלוג בין ה' לאליהו. ה' חוזר על דבריו ("מה לך פה אליהו?") כדי להאיץ באליהו לקום וללכת לעמו, ובכך רומז לו להיות פשרן יותר ולא קנאי כל כך. העובדה שה' חוזר על דבריו מראה שהוא מתייחס לאליהו בסלחנות, בהבנה ובהתחשבות וכך אליהו צריך לנהוג עם העם. אליהו חוזר על דבריו

כי תשובת ה' לא סיפקה אותו, ולכן חוזר על קיטרוגו על העם ומבקש מה' להענישו, ובכך הוא מתגלה בשיא קנאתו לה' והתנכרותו להם, ולכן ממנה לו ה' יורש תחתיו.

9) עפ"י איזה גמול פועל ה' בפס' 18?

תשובה:

למרות ההבטחה להעניש את ישראל, בכל זאת יוכיח ה' את מידת הרחמים שלו ויפעל עפ"י שיטת הגמול האישי, ולא יפגע בחפים מפשע (לא חטאת-לא נענשת).

10) הסבר איזה עיקרון מבטא השימוש במילה המנחה "חרב" בפס' 10,14 ובפס' 17.

תשובה:

השימוש במילה "חרב" מבטא את העיקרון של מידה כנגד מידה (התאמה בין החטא לעונש), העם הרג את הנביאים ולכן על ה' להרוג אותו.

11) עפ"י פס' 15-17:

א. מהן המשימות שאליהו נדרש לבצע?

ב. אלו משימות אליהו לא ביצע?

ג. אילו משימות אליהו כן ביצע והאם זה בדיוק כפי שנצטווה?

תשובה:

א. בפס' אלו נדרש אליהו לבצע 3 משימות: למשוח את חזאל למלך על ארם, למשוח את יהוא בן-נמשי למלך על ישראל ולמנות את אלישע בן-שפט לנביא תחתיו.

ב. אליהו לא מבצע את 2 המשימות הראשונות, אלישע מבצע משימות אלה מאוחר יותר: במלכים ב', פרק ח', פס' 15-12 הוא ממנה את חזאל למלך על ארם, ובמלכים ב' פרק ט', פס' 3-1 הוא מושח את יהוא למלך על ישראל.

ג. אליהו רק מינה את אלישע כנביא תחתיו, אך זה לא נעשה בדיוק כפי שנצטווה: מהביטוי "וילך אחרי אליהו וישרתו" (פס' 21) ניתן ללמוד שאלישע עדיין אינו מתפקד כנביא עצמאי במקום אליהו, אלא הוא משרתו של אליהו ורק בעתיד יחליף אותו.

מלכים א' פרק כ"א (כרם נבות היזרעאלי):

1) מהו החוק שמופיע בספר ויקרא, כ"ח, 23 ובספר במדבר, ל"ו, פס' 7-6?

תשובה:

החוקים המקראיים:

- ויקרא, כ"ה, 23: "והארץ לא תימכר לצמיתות, כי לי הארץ, כי גרים ותושבים אתם לי".
- במדבר, ל"ו, 7-6: "ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה, כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל".

חוקים אלו אוסרים על מכירת נחלת אבות (מה שמציג את דרישת אחאב מנבות באור חמור). הנחלה חייבת להישאר בתחומי המשפחה ואסור למכור אותה או להעבירה מהמשפחה, אם המשפחה זקוקה לדמי מחיה ולא יכולה לכלכל את עצמה היא תימכר אך למס' שנים מוגבל ותשוב לבעליה עד לשנת היובל.

2) השווה בין דברי אחאב לנבות (פס' 1-3) לבין דברי אחאב לאיזבל (פס' 5-7).
תשובה:

דברי אחאב לאיזבל	דברי אחאב לנבות	הבקשה והסיבה
אחאב לא מזכיר לאיזבל את הסיבה לבקשה כי הוא פוחד ממנה. עפ"י השקפת איזבל המלך הוא כל יכול ביחס לנתיניו והוא יכול לדרוש ולזכות בכל אשר חפץ ללא הסברים.	כרם שיהיה לגן ירק כי קרוב לארמון אחאב (פס' 2).	
בגלל החשש מתגובת איזבל משנה אחאב את סדר ההצעות: הוא אומר שקודם הציע לו כסף ורק אח"כ הציע לו כרם – סתם כרם ולא כרם טוב יותר. כך הוא רוצה להיראות בעיני איזבל כמלך ועושה עסקים ממולח שמציע כסף לפני נחלה.	מציע לנבות קודם כרם טוב יותר ואחר כך כסף, ובכך מתגלה כהוגן מאוד.	מה הוא הציע בתמורה
אחאב משמיט בפני איזבל את המחוייבות הדתית ואת מחוייבותו לנחלת האבות משתי סיבות: 1. הוא רוצה להציג את נבות כסרבן ועקשן שמסרב למלך ללא שיבה הגיונית. 2. אחאב לא רוצה להציג את עצמו כנלעג וכפוף לחוקי ה' שאינו יכול ליצור מערכת חוקים משלו.	נבות מסרב ומדגיש את מחוייבותו לה' ולחוק נחלת האבות.	תשובת נבות

3) השווה בין תגובת איזבל לסירוב נבות לבין החוקים המופיעים ב: ספר דברים, י"ז, 6, ספר שמות, כ"ב, 27 ובספר ויקרא, כ"ד, 6-15. מה המסקנה?
תשובה:

מעשה איזבל	החוק שבתורה
הורתה להושיב במשפט שני עדים (בני בליעל) נגד נבות.	לפי דברים, י"ז, פס' 6: "על פי 2 עדים או 3 יומת המת, לא יומת על פי עד אחד".
האשימה את נבות בכך שקילל את המלך ואת ה'.	לפי שמות, כ"ב, פס' 27: "אלוהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור".
הורתה לסקול את נבות באבנים.	לפי ויקרא, כ"ד, פס' 16-15 כל מי שמקלל את אלוהיו פוגע בשם ה' דינו מוות ברגימה ובסקילה.
מסקנה: איזבל פועלת לפי חוקי ישראל. היא מרשיעה את נבות בהתאם לחוקי התורה, ובכך מציגה כביכול בפני העם משפט הוגן. אחרת, היו עלולים למרוד בה.	

4) מדוע איזבל לא רצחה את נבות אלא בימה את את משפטו?
תשובה:

אילו רצחה איזבל את נבות סתם, לא רק שנחלתו הייתה עוברת אל בניו בירושה, אלא גם העם היה מתקומם ומתנגד. אך אדם שמבזה או מורד במלך יומת, ואדמתו ורכושו עוברים אל המלך (נכסי הרוגי המלכות עוברים אל המלך).

5) מהו תיקון סופרים? הסבר אותו עפ"י פס' 10.
תשובה:

תיקון סופרים או שינוי מילים בטקסט אשר היו עלולות לפגוע בכבוד ה'. בביטוי "ברכת אלהים ומלך" בפס' 10 נעשה תיקון סופרים: במקור היה צריך לומר "קללת אלהים ומלך" – אך כדי לא לפגוע בכבוד ה', ולא להצמיד את שמו לקללה, שינו את הביטוי.

6) הוכח המשפט נבות היה מבוים עפ"י פס' 10-14.
תשובה:

מפס' 10-14 ניתן להבין שמשפט נבות מי משפט מבוים:

- המחבר מדגיש בפס' 11, שבני העיר, הזקנים והחורים, עושים בדיוק מה שאיזבל הכתיבה להם ללא סטיה ולא עפ"י שיקול דעתם.
- העדים שהובאו למשפט הם 2 עדים בני בליעל שנדרשו להעיד כפי רצונה של איזבל.

7) מהי המילה המנחה בפס' 15-19 ומהם תפקידיה?

תשובה:

המילה המנחה בפס' אלו היא השורש י.ר.ש. השימוש במילה זו נועד כדי להראות את איזבל ואחאב באור שלילי, כאשר גזילת כרם נבות נראית להם טבעית, כאילו שזה מגיע להם באופן חוקי.

8) מהם העונשים על אחאב לפי פס' 17-29? כיצד בא לידי ביטוי העיקרון של מידה כנגד מידה?

תשובה:

העונשים על אחאב וביתו:

א. "במקום אשר לקחו הכלבים את דם נבות, ילקו הכלבים את דמך גם אתה". "וגם לאיזבל דיבר ה' לאמר הכלבים יאכלו את איזבל בתל יזרעאל".

ב. "הנני מביא אליך הרעה ובערתי אחרריך והכרתי לאחאב משתיך בקיר ועצור ועזוב בישראל". כל בית אחאב ייכחד וייענש וגם גורלה של איזבל יהיה טראגי.

מידה כנגד מידה – איזבל הכריתה את נביאי הבעל ולכן ה' יכרית אותה ואת בית אחאב.

9) מהי תגובת אחאב בפס' 27-29 ומהי שיטת הגמול שבאה לידי ביטוי בפס' אלה?

תשובה:

אחאב מתאבל – הוא קורע בגדיו, שם שק על בשרו, צם וחוזר בתשובה.

בעקבות זאת ה' פועל בשיטת הגמול האישי, אחאב לא ייענש אישית. למרות זאת, צאצאיו של אחאב ייענשו בגלל חטאי אביהם ("בימי בנו אביא הרעה על ביתו") – זהו גמול משפחתי (לדורות).

קרב קרקר:

1) בתעודה המתארת את קרב קרקר מזכיר מלך אשור את אחאב מלך ישראל. מה ניתן ללמוד מהתעודה על מעמדו הצבאי והבינלאומי של אחאב באזור?

תשובה:

א. מבחינה צבאית – לאחאב היה מספר כלי הרכב הגדול ביותר מבין המדינות, דבר המעיד על כוחו הצבאי.

ב. לאחאב מעמד חשוב בקואליציה שקמה נגד אשור, והוא עומד בראש החזית ביחד עם 2 מלכים נוספים, ושלושתם מובילים את המלחמה נגד האשורים.

2) מדוע ההיסטוריון המקראי אינו משלב את תיאור קרב קרקר בין סיפורי אחאב? מה ניתן ללמוד מכך על ההשקפה המגמתית של המחבר?

תשובה:

ההיסטוריון המקראי בוחר מה לספר ומה לא, תוך הצגת השקפתו המגמתית מדוע הדברים קרו כך. ההיסטוריון שם את הדגש על הפן הדתי-מוסרי בדמותו של אחאב, ומציג אותו כמלך חוטא שנענש קשות בשל כך. לכן אזכור מעמדו הרם במישור הצבאי והבינלאומי, והצלחתו במלחמה זו תאמו את השקפתו.

סביר להניח שאם אחאב היה מפסיד במלחמה זו – הדבר היה מוזכר כדי להראות שעקב חטאיו הרבים הוא הובס במלחמה.

מלכים ב' פרק ב' (עלייתו של אליהו בסערה השמימה והקדשת אלישע):

1) הסבר את בקשת אלישע בפס' 9 לאור החוק בדברים, כ"א, 15-17. מהי תשובת אליהו לבקשה?

תשובה:

אלישע מבקש: "ויהי נא פי שניים ברוחך אליי".

עפ"י חוק הירושה בדברים, כ"א, 15-17 הבן הבכור מקבל כפליים ירושה מיתר אחיו. לאור חוק זה, אלישע רואה עצמו כבכור תלמידיו של אליהו (בני הנביאים) ומבקש שאליהו ייתן לו עדיפות על פניהם, בכך שרוח הנבואה שתשרה עליו תהיה כפולה מזו שתשרה עליהם.

אליהו משיב לבקשת אלישע: "הקשית לשאול". הוא חושב שהבקשה קשה ובלתי אפשרית כי רק ה' יוכל לממש בקשה כזו ולא אליהו.

אליהו קובע לאלישע שאם הוא יזכה לראותו נלקח השמימה, זה יהיה האות שה' נענה לבקשתו והוא אכן יקבל כפליים רוח נבואה, כפי שביקש.

2) תאר את עליית אליהו השמיימה בפס' 11.

תשובה:

"ויהי המה הולכים הלוך ודבר", הביטויים ויהי... והנה... מעידים על עניין מפתיע ולא צפוי. אליהו באופן פלאי ומסתורי באמצע השיחה עם אלישע נעלם כפי שהופי בראשית דרכו: "...והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם, ויעל אליהו בסערה השמים". המוטיבים של האש והרוח, שאפיינו את אישיותו של אליהו לאורך כל מחזור סיפוריו, מופיעים גם בפרידתו.

3) הסבר את פס' 12.

תשובה:

אלישע זכה לראות ולחוות את חזון הסתלקותו של אליהו, אך באותו הזמן היה כאב הפרדיה כה גדול עד כי אינו התייחס למה שראה אלא התרכז באבלו. אלישע מכנה את אליהו אבי, באופן רוחני – אליהו היה מורו ורבו, שכונה אב ותלמידיו נקראו בנים.

4) עפ"י פס' 10-12: האם האות שקבע אליהו בפס' 10 למימוש משאלתו אכן התקיים?

תשובה:

כאשר אליהו עולה עם סוסי אש ומרכבה בסערה לשמים נאמר: "ואלישע ראה". הוא זוכה לראות את אליהו נלקח ומשמעות הדבר שאכן יזכה לקבל כפליים מרוח הנבואה, כפי שביקש.

5) השווה בין נס חציית הירדן ע"י אליהו לבין נס חציית הירדן ע"י אלישע. מה מטרת

החזרה הלשונית בתיאור שני הניסים?

תשובה:

<u>נס חציית הירדן ע"י אלישע (פס' 14)</u>	<u>נס חציית הירדן ע"י אליהו (פס' 8)</u>
"ויקח את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו, ויכה את המים ויאמר: איה ה' אלהי אליהו? אף הוא ויכה את המים, ויחצו הנה והנה, ויעברו שניהם בחרבה".	"ויקח אליהו את אדרתו ויגלם ויכה את המים, ויחצו הנה והנה, ויעברו שניהם בחרבה".

כאשר אלישע מכה את המים באדרת הוא מוסיף ואומר: "איה אלהי אליהו?" בדבריו פונה אלישע בתפילה לה' ומכנה אותו "אלהי אליהו" – הוא מבקש שה' יסייע לו בחצייה כמו שסיע לאליהו.

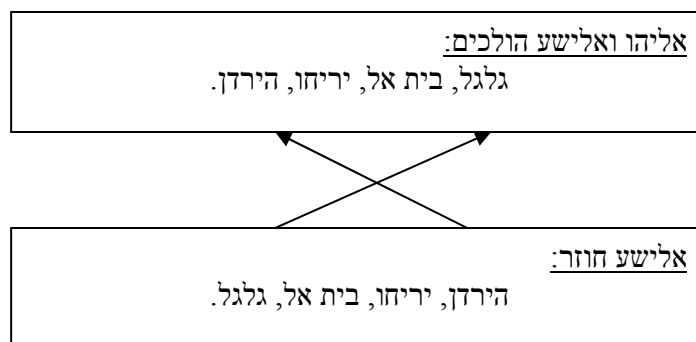
מטרת החזרה הלשונית בנס חציית הירדן אצל אליהו וגם אצל אלישע היא להראות את אלישע כמחליפו וכממשיכו של אליהו. רוח הנבואה ששרתה על אליהו הועברה לאלישע, והוא עושה את אותו הנס באותו המקום.

6) מהו מבנה כיאסטי וכיצד הוא בא לידי ביטוי בפרק?

תשובה:

מבנה כיאסטי הוא מבנה ספרותי המעמיד את המילים או המשפטים בהצלבה: המילים האחרונות במשפט הראשון מוצבות בראש המשפט השני, והמילים הראשונות במשפט הראשון עומדות בסוף המשפט השני.

בפרק:

ניתן לראות שאלישע הוא ממשיך דרכו של אליהו.

7) מהי הסתירה בין דברי הנביאים בפס' 16 לדבריהם בפס' 23?

תשובה:

בפס' 3,5 נראה שבני הנביאים מבינים שאליהו עומד להילקח ע"י ה' לעד, ובפס' 16 כשאלוהו נעלם כפי שהבינו הם מבקשים לארגן 50 איש בני חיל שיחפשו אחריו.

8) הסבר את התמורה הנפשית שחלה באלישע ביחס לפרידתו מאליהו בפס' 18-16. בהשוואה להתייחסות לכך בפס' 6-2.

תשובה:

בפס' 18-16, לאחר שחזה בהיעלמותו הניסית של אליהו, הוא מתפקד כנביא עצמאי המבין את האחריות המוטלת עליו כיוורש. הוא מתפלל אל ה' ומבקש שיעשה לו נס כאליהו, כך שבני הנביאים יכירו במנהיגותו.

בניגוד לפס' 6-2, שבהם מצטייר אלישע כתלמידו הנאמן של אליהו, הוא משלים עם פרידתו ודורש מהנביאים שלא יחפשו אחריו – דבר שמציג אותו כאיש מעשי ומחושב.

9) תאר את נס ריפוי מי יריחו ע"י אלישע.

תשובה:

אלישע מבצע לעיני העם מעשה ניסי עקב מצוקתם:

אנשי יריחו מתלוננים שמימי המעיינות בעיר אינם ראויים לשתייה והם ממיתים את תושביה אף שהעיר עצמה טובה. דבריהם נאמרים בתקווה שאלישע יושיע אותם.

בפס' 21-20 מבקש אלישע צלוחית חדשה עם מלח, יוצא אל מקור המים, משליך שם את המלח ומייחס את הנס לה: "כה אמר ה': ריפאתי למים האלה, לא יהיה משם עוד מוות ומשכלת".

כך ניצלו אנשי העיר ממוות ושכול, ואלישע הוכיח שרוח ה' שורה עליו והוא פועל בשליחותו.

מלכים ב' פרק י"ז פס' 1-22 (חורבן ממלכת ישראל ב-722 לפני הספירה):

1) מהן הסיבות לחורבן שומרון ולגלות ישראל עפ"י הפרק?

תשובה:

<u>סיבה דתית</u>	<u>סיבה היסטורית</u>
החטאים המצטברים של עשרת השבטים, שהחלו מימי ירבעם והמשיכו בכל ימי ממלכה זו, הם שגרמו לחורבן הממלכה ולגלות. מוזכרים חטאי עבודת האלילים, פולחן העגלים, מרידה בה', ירבעם שהדיח את העם לחטאים, התעלמות מדברי הנביא ועוד. המחבר שייך לאסכולה הדוירנומיסטית ומדגיש את רעיון ריכוז הפולחן, ובספר דברים מודגש שחטאים אלה יגררו אחריהם עונשים כבדים – כגון הגלייה.	הושע בן אלה, המלך האחרון של ישראל, החל כנראה את מלכותו בכניעה למלך אשור ושילם לו מיסים (פס' 3). השיעבוד לאשורים ועול המיסים הכבד העיקו על ישראל. הושע ניצל כנראה את חילופי השלטון באשור, שהתסיסו את המדינות הכבושות, מרד במלך אשור בכך שקשר נגדו קשר עם סוא מלך מצרים והפסיק להעלות לו את מס המנחה (פס' 4). מלך אשור בתגובה לכך אוסר את הושע בבית כלא, ומטיל מצור על שומרון במשך 3 שנים. בסוף השנה התשיעית למלכות הושע הוא נגלה ונאסר, שומרון נכבשה, תושביה הוגלו והתפזרו לכל רחבי האימפריה האשורית.

2) יש הבדל בין כתובת סרגון מלך אשור לבין הנאמר בפרק. מהי הסתירה בין הכתובים?

תשובה:

עפ"י כתובת סרגון הוגלו 27,290 איש משומרון ושאר התושבים נשארו על נחלתם. מכך משתמע שלא כל תושבי שומרון הוגלו. זה סותר את הנאמר בפרק, בפס' 6, 23, 24.

הגרסה של סרגון אמינה יותר ופחות מגמתית, שכן הטענה שהגלה את כל העם הייתה מוסיפה לו כבוד.

3) מהי שיטת ההגלייה האשורית לפי פס' 6, 24?

תשובה:

מפס' אלו ניתן להבין ששיטת ההגלייה האשורית הייתה הגלייה ופיזור האוכלוסייה של הערים הכבושות ברחבי האימפריה האשורית, ובמקום האוכלוסייה שהוגלתה הם הושיבו עמים אחרים

שנכבשו על ידם. מטרתם הייתה להחליש את כוח ההתנגדות של הנכבשים שלא יתארגנו למרוד בהם, באמצעות אובדן השורשים של האוכלוסייה הנכבשת והטעמתם בעמים אחריו.

4 הסבר את תפקידי הנביאים עפ"י פס' 13 ועפ"י פס' 23.

תשובה:

עפ"י פס' 13 – תפקידי הנביאים להיות המורים הרוחניים של העם אשר מכוונים אותו לדרך הנכונה, לחזרה בתשובה, ומזהירים אותו מפני חטאיהם.

עפ"י פס' 23 – תפקידם לנבוא נבואות זעם ותוכחה על העושים הצפויים להם, אם אכן ימשיכו בחטאיהם "עד אשר הסיר ה' את ישראל מעל פניו כאשר דיבר ביד כל עבדיו הנביאים".